

вул. Немировича–Данченка, 2, м. Київ, 01011, Україна
e-mail: komaretskaya@bigmir.net

e-mail: komaretskaya@bigmir.net

Данные об авторе

Пузырёва Полина Владимировна,

к.э.н., доцент, доцент кафедры предприниматель-
ства и бизнеса, Киевский национальный университет
технологий и дизайна,

ул. Немировича–Данченко, 2, г. Киев, 01011, Украина

Data about the author

Polina Puzyrova,

Candidate of Economic Sciences, docent, Docent of
the department of entrepreneurship and business, Kyiv
National University of Technology and Design,

street Nemirovich–Danchenko, 2, Kyiv, 01011, Ukraine

e-mail: komaretskaya@bigmir.net

УДК 658:65.012.8

DOI: 10.5281/zenodo.2678057

МЕЛЬНИК С.І.

Система управління фінансовою безпекою підприємства

Предметом дослідження є теоретико–методичні, наукові та прикладні положення формування системи управління фінансовою безпекою підприємства.

Метою дослідження є наукове обґрунтування теоретико–методичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо формування системи управління фінансовою безпекою підприємства.

Методи дослідження. В роботі використано системний підхід, у межах якого застосовано методи: індукції та дедукції, порівняння і систематизації – при дослідженні сутнісних характеристик та еволюції базових понять дослідження; аналізу і синтезу – для характеристики сучасних тенденцій розвитку діяльності українських підприємств; теорії моделювання – для розроблення моделі системи управління фінансовою безпекою підприємства.

Результати роботи. У статті обґрунтовано теоретико–методичні, наукові та прикладні положення формування системи управління фінансовою безпекою підприємств, які враховують умови забезпечення фінансової безпеки на українських підприємствах.

Галузь застосування результатів. Вирішення проблем формування безпечних умов функціонування та розвитку українських підприємств; створення методичної бази підготовки здобувачів вищої освіти за галуззю знань управління та адміністрування.

Висновки: 1) обґрунтовано, що поточні умови господарської діяльності вимагають формування належного методологічного базису для забезпечення однієї із ключових функціональних складових економічної безпеки – фінансової; 2) з'ясовано, що серед науковців відсутня єдність щодо розуміння сутності фінансової безпеки підприємства, що мотивувало до узагальнення їх наукового доробку та визначення ключових характеристик цієї функціональної складової; 3) розглянуто типові властивості, характерні для соціально–економічних систем, зокрема підприємства, що стало підґрунтям для розроблення моделі системи управління фінансовою безпекою підприємства; 4) уточнено склад та виділено групи суб'єктів фінансової безпеки.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, фінансова безпека, система, безпека, загроза.

МЕЛЬНИК С.І.

Система управления финансовой безопасностью предприятия

Предметом исследования является теоретико–методические, научные и прикладные положения формирования системы управления финансовой безопасностью предприятия.

Целью исследования является научное обоснование теоретико–методических положений и разработка практических рекомендаций по формированию системы управления финансовой безопасностью предприятия.

Методы исследования. В работе использован системный подход, в рамках которого применены

методы: индукции и дедукции, сравнения и систематизации – при исследовании сущностных характеристик и эволюции базовых понятий исследования; анализа и синтеза – для характеристики современных тенденций развития деятельности украинских предприятий; теории моделирования – для разработки модели системы управления финансовой безопасностью предприятия.

Результаты работы. В статье обоснованы теоретико–методические, научные и прикладные положения формирования системы управления финансовой безопасностью предприятия, учитывающие условия обеспечения финансовой безопасности на украинских предприятиях.

Область применения результатов. Решение проблем формирования безопасных условий функционирования и развития украинских предприятий; формирования методической базы подготовки соискателей высшего образования по отрасли знаний управления и администрирования.

Выводы: 1) обосновано, что текущие условия хозяйственной деятельности требуют формирования надлежащего методологического базиса для обеспечения одной из ключевых функциональных составляющих экономической безопасности – финансовой; 2) установлено, что среди ученых отсутствует единство в понимании сущности финансовой безопасности предприятия, которое мотивировало к обобщению их научного наследия и определение ключевых характеристик этой функциональной составляющей; 3) рассмотрены типичные свойства, характерные для социально–экономических систем, в том числе компании, что стало основой для разработки модели системы управления финансовой безопасностью предприятия; 4) уточнен состав и выделены группы субъектов финансовой безопасности.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, финансовая безопасность, система, безопасность, угроза.

MELNYK S.I.

Management system of financial security of the enterprises

The subject of research is the theoretical, methodological, scientific and applied provisions of the formation the management system of financial security of the enterprise.

The aim of the study is the scientific substantiation of theoretical and methodological provisions and the development practical recommendations of the formation the management system of financial security of the enterprise.

Research methods. The paper uses a systematic approach in which the following methods are applied: induction and deduction, comparison and systematization – in the study of the essential characteristics and evolution of the basic concepts of the study; analysis and synthesis – to characterize the current trends in the development of Ukrainian enterprises; modeling theory – to develop the management system model of financial security of the enterprise.

The results of the work. The article substantiates the theoretical and methodological, scientific and applied provisions of the formation the management system of financial security of the enterprise., taking into account the conditions for ensuring financial security at the Ukrainian enterprises.

The scope of the results. Solving the problems of creating safe conditions for the functioning and development of the Ukrainian enterprises; creation the methodological base for the preparation of candidates for higher education in the field of management knowledge and administration.

Conclusions: 1) it is substantiated that the current conditions of economic activity require the formation of an appropriate methodological basis to ensure one of the key functional components of economic security – financial; 2) it was established that among scientists there is no unity in understanding the essence of the financial security of the enterprise, it motivated to summarize their scientific heritage and identify key characteristics of this functional component; 3) typical properties characteristic of socio–economic systems, including the company, were considered, which became the basis for the development of a model for managing the financial security of the enterprise; 4) clarified the composition and highlighted the group of subjects of financial security.

Keywords: economic security of the enterprise, financial security, system, security, threat.

Постановка проблеми. Можна стверджувати, що сьогодні в бізнес-колах утвердилася думка про те, що ефективне функціонування та розвиток бізнесу неможливі без забезпечення їх належної безпеки. Від окремих елементів силової безпеки, які застосовувалися в умовах планової економіки, власники поступово перейшли до формування служб безпеки, завдання яких поширюються на усі сфери фінансово-господарської діяльності. Найбільш складною виявилася проблема налагодження співпраці представників служб безпеки із іншими структурними підрозділами. За відсутності досвіду та сформованого науковцями методологічного базису, в умовах кожного окремого підприємства ця проблема вирішується в індивідуальному порядку. Ускладнює ситуацію і те, що в науковій літературі увагу зосереджено на проблемі забезпечення економічної безпеки загалом, стосовно ж її функціональних складових, зокрема фінансової, присутні лише окремі дослідження, які не можуть слугувати належним підґрунтям для вирішення нагальних для кожного підприємства проблем в сфері фінансової діяльності. Забезпечення фінансової безпеки можна вважати пріоритетним зважаючи як на той факт, що, згідно даних Державної служби статистики [6, с. 143], у 2017 р. 27,6% підприємств були збитковими, а вплив зовнішніх загроз, за результатами проведеного аналітичного дослідження, критично високим. Відтак розроблення теоретико-методологічних засад забезпечення безпеки за цією функціональною складовою є важливим для кожного суб'єкта господарювання в Україні.

Аналіз досліджень та публікацій. Теоретичні основи управління фінансовою безпекою підприємства відображені в роботах вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема, таких як І. Бланк, О. Барановський, Т. Васильців, Ю. Воробйов, А. Воронкова, К. Горячева, Л. Донець, С. Ілляшенко, Г. Задорожний, М. Кизим, Т. Клебанов, Г. Козаченко, Л. Костирко, О. Ляшенко, Є. Олейников, В. Пономарьов, Р. Сайфулін, О. Терещенко, А. Шеремет, В. Шликов тощо. Доробком зазначених науковців можна вважати обґрунтовану сутність поняття фінансової безпеки та сформовані методичні засади щодо оцінки її рівня. Однак, низка питань, пов'язаних із формуванням методичних засад забезпечення фінансової безпеки, попри їх важливість для вітчизняних підприємств сьогодні, є недостатньо розглянутими.

Мета статті полягає у формуванні методичних засад створення системи управління фінансовою безпекою в умовах українських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Вирішення проблеми забезпечення фінансової безпеки підприємства уже на перших етапах гальмується відсутністю узгодженої позиції щодо трактування її сутності. Здійснене узагальнення дозволило виявити наявність суттєво відмінних точок зору. Для прикладу процитуємо лише окремі з них. Так, Д. Ванькович подає трактування цього терміну як «... захищеність від негативних впливів зовнішнього середовища, а також як здатність швидко усунути різні варіантні загрози або пристосуватися до існуючих умов, які не позначаються негативно на його діяльності» [5, с. 132], тим самим висуваючи на перших план захисту функцію цієї функціональної складової. Відомий науковець О. Барановський доводить, що фінансова безпека перш за все це «...стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів» [2, 122 с.], що відповідає ресурсно-функціональному підходу, але не може вважатися найбільш доречним для українських підприємств, де найбільш суттєвішими вважаються зовнішні загрози. Не можна оминати увагою і визначення авторства Н. Пойди-Носик, в основі якого лежить трактування фінансової безпеки як характеристики системи, життєздатність якої залежить від її здатності захистити фінансові інтереси, протидіяти зовнішнім та внутрішнім загрозам, зберігаючи при цьому стійкість та рівновагу «... за рахунок ефективного використання фінансового потенціалу» [10, с. 168].

Узагальнюючи можна стверджувати, що наявність відмінних поглядів на фінансову безпеку підприємства можна частково пов'язати із поступовим усвідомленням її суті, яке формується на основі тих завдань, актуальність яких є пріоритетним для українських підприємств. Якщо узагальнити процитовані вище та інші визначення можна дійти висновку, що фінансову безпеку доцільно трактувати як ключову складову економічної безпеки підприємства; з точки зору статистики – характеристика фінансового стану, що визначається необхідним рівнем стійкості до негативного впливу дестабілізуючих факторів; з позицій динаміки – діяльність спрямована на захист та досягнення фінансових інтересів; передбачає зменшення рівня фінансових ризиків та протидію зовнішнім та внутрішнім загрозам;

спрямована на збільшення ефективності використання фінансових ресурсів та зменшення фінансових втрат й ймовірності банкрутства.

У відповідності до визначеної мети дослідження, для уточнення сутності та ключових параметрів системи управління фінансовою безпекою підприємств коротко розглянемо зміст базового поняття – «система». Перш за все зазначимо, що це поняття має глибокі історичні корені і з давньогрецького перекладається як *σύστημα* – «сполучення», тобто щось, яке складене із частинок і формує ціле, об'єднане. В довідниковій літературі система подається як «...план, порядок розташування частин цілого, визначене улаштування, хід чого–небудь у послідовному, докладному порядку» [11], «...щось ціле, що являє собою єдність частин, які закономірно розташовані і знаходяться у взаємному зв'язку» [12] та «...3) сукупність яких–небудь елементів, одиниць, частин, об'єднаних за спільною ознакою, призначенням; ... 5) будова, структура, що становить єдність закономірно розташованих та функціонуючих частин» [6]. Узагальнюючи можна стверджувати, що для системи, незалежно від сфери застосування цього терміну, характерні наступні ключові параметри: сукупність елементів; щільний взаємозв'язок між складовими; здатність зберігати цілісність при зміні внутрішнього середовища та впливі зовнішніх сил.

Лише коротко зазначимо, що перша система була сформована у філософських працях Аристотеля, під якою він розумів державу. Творцем загальної теорії систем визнано австрійського науковця Л. Берталанфі, що ще в 40–х роках ХХ ст. визначив систему як «...сукупність елементів, що перебувають у певних відносинах один до одного та до середовища [3, С. 23–82]. Сьогодні будь–якій соціально–економічній системі, якою можна вважати і підприємство, притаманні такі властивості:

- наявність елементів, які за рахунок внутрішнього зв'язку, що є на порядок сильнішим за зовнішні, об'єднані у ціле;
- ієрархічній підпорядкованості елементів нижчого порядку елементам вищого;
- стійкість в часі, тобто здатність зберігати основні параметри при незначних змінах в середовищі існування;
- динамічність, тобто зміна параметрів системи як за рахунок необхідності досягнення внутрішніх потреб, так і під впливом зовнішніх чинників;

- адаптивність, тобто здатність системи змінюватися, пристосовуватися для збереження цілісності.

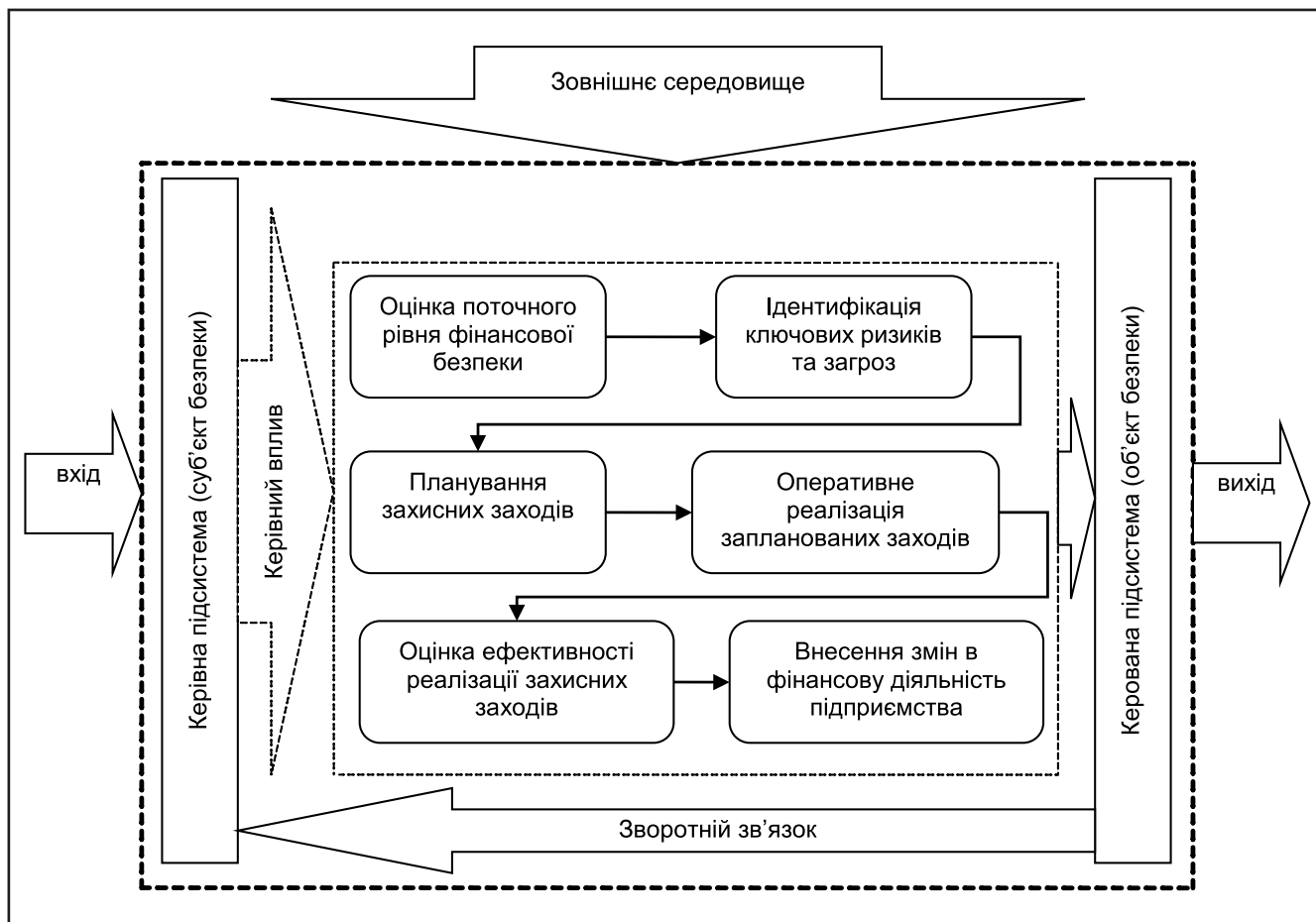
Безперечно, що цим переліком не обмежуються усі властивості соціально–економічної системи, адже кожна система є унікальною за своїм складом, а її відкритість вимагає взаємодії із середовищем існування, при цьому змінюючись та змінюючи інші взаємопов'язані системи вищого та нижчого порядків.

Система управління є похідною від поняття «система» і у трактуванні А. Ковальова визначається як «...певним чином організована сукупність елементів, що разом складають ціле, властивості якого не можна звести до властивостей окремих елементів, у якому реалізуються функції управління» [9, с. 22]. Можна стверджувати, що у найбільш загальному розумінні система управління визначається наявністю двох елементів: суб'єкта й об'єкта управління, які пов'язані між собою засобами управління. Оскільки ця система є відкритою на її існування впливає зовнішнє середовище. Між суб'єктом та об'єктом існує прямий та зворотній зв'язок. Як складові виділяють також «вхід» та «вихід», зміст яких відповідає сфері застосування такої системи управління. Такий підхід до формування системи управління можна вважати типовим. Він приваблює своєю простотою, але у визначенні І. Бланка стверджується, що ця простота є оманливою, адже в його розумінні система управління «...складне утворення процесів і явищ, удосконалювання якого може відбуватися з різним ступенем деталізації» [4, с. 223]. З цим твердженням доцільно погодитися, адже як суб'єктом, так і об'єктом управління виступають люди, поведінка яких, як і сприйняття ними будь–яких подій, доволі складно піддається прогнозуванню.

Мету системи управління можна визначити як здійснення управлінського впливу на об'єкт управління для досягнення визначених цілей через розроблення та прийняття управлінських рішень, враховуючи наявне ресурсне забезпечення та вплив зовнішнього середовища.

Виходячи із сутності методичних засад формування системи управління, розглянемо кожний компонент такої системи стосовно управління фінансовою безпекою підприємства (див. рис.).

В сфері економічної безпеки суб'єкти безпеки, у відповідності до наукового доробку В. Ортинського, І. Керницького, З. Живко та ін. [8, с. 26],

Модель системи управління фінансовою безпекою підприємства

поділяються на спеціалізовані, напівспеціалізовані та неспеціалізовані. В загальному погоджуючись із цим підходом, вважаємо, що стосовно фінансової безпеки доцільно конкретизувати не лише визначення суб'єктів безпеки, але й уточнити зміст їх групування виходячи із ієрархічного підпорядкування, що відповідає розуміння суті системи загалом. Так, найвищий рівень займають керівники підприємства, зокрема фінансовий директор. На другому рівні – керівники структурних підрозділів, які безпосередньо пов'язані із фінансовою діяльністю підприємства, зокрема головний бухгалтер, головний економіст і т.д. Третій рівень зайнятий бухгалтерами, аналітиками, аудиторами, фінансовими менеджерами, тобто тими працівниками, які безпосередньо отримують, узагальнюють, перевіряють, опрацьовують обліково-аналітичну інформацію. Таке групування суб'єктів безпеки покликано в подальшому сформувати чіткі комунікаційні зв'язки, які дозволять своєчасно ідентифікувати моменти виникнення ключових ризиків та загроз для фінансової безпеки підприємств.

Об'єктом безпеки в системі фінансової безпеки визначають фінансову діяльність загалом із подальшою конкретизацією (прибуток, структура капіталу, джерела формування фінансових ресурсів і т.д.), яка залежить від специфіки фінансово-господарської діяльності підприємства.

Керівний вплив нами поділений на окремі етапи, які характеризують процес забезпечення фінансової безпеки. В цьому контексті доцільно приділити увагу двом важливим аспектам: по-перше, за результатами реалізації захисних заходів відбувається не лише внесення змін у фінансову діяльність підприємства, але й здійснюються кроки по удосконаленню дій суб'єктів безпеки шляхом використання набутого досвіду для реалізації превентивних захисних заходів, тим самим зменшуючи ймовірність повторення подій, які мали або могли мати негативні наслідки [1, с. 27]; по-друге, запропонована модель є спрощеною, адже поза увагою залишилися взаємозв'язки фінансової безпеки як функціональної складової з іншими складовими, що також є важливим. Не можуть реалізовуватися

захисні заходи у сфері фінансової безпеки, наслідки яких спричинять виникнення ризиків чи загроз в інших складових, зокрема кадровій чи інформаційній. Тобто йдеться про планування та реалізацію суб'єктами безпеки управлінських рішень, які мають комплексний характер і спрямовані на забезпечення необхідного рівня економічної безпеки загалом виходячи із базових завдань та ресурсного забезпечення.

Висновки

Забезпеченню фінансовій безпеці, яка будучи однією із найбільш важливих складових економічної безпеки підприємства, сьогодні не приділяється належна увага, що виражається у відсутності узгодженого підходу до її суті та методичних засад до формування відповідної системи управління.

Здійснене дослідження дозволило поглибити трактування фінансової безпеки, розробити модель управління та запропонувати групування суб'єктів безпеки, що в сукупності формує підґрунтя для активізації дослідження цієї складової економічної безпеки підприємства.

Подальшого дослідження потребує проблема ідентифікації ключових загроз та ризиків для розроблення адекватних захисних заходів.

Список використаних джерел

1. Антикризисні технології в управлінні економічною безпекою підприємства : моногр. / М. М. Карайім, В. В. Мартинів, А. М. Штангрет та ін. ; за заг. ред. А. М. Штангрета. Укр. акад. друкарства, 2016. 250 с.
2. Барановський О. І. Фінансова безпека: монографія. Інститут економічного прогнозування. Київ : Фенікс, 1999. 338 с.
3. Берталанфи Л. Общая теория систем: критический обзор. Москва : Прогрес, 1969. 197 с.
4. Бланк И. А. Финансовый менеджмент. Киев : МП «ИТЕМ лтд», СП «АДЕФ – Украина», 1999. 354 с.
5. Ванькович Д. Роль фінансової безпеки підприємства в управлінні його фінансовими ресурсами // Актуальні проблеми економіки перехідного періоду. 1999. Вип. 4. С. 131–135.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ : ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
7. Діяльність суб'єктів господарювання : стат. збірник / за ред. М. Кузнецової. Київ : Державна служба статистики, 2018. 239 с.

8. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. посіб. / [В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін.]. Київ : Правова єдність, 2009. 544 с.

9. Ковалев А. И., Привалов В. П. Анализ финансового состояния предприятия. Москва : Центр экономики и маркетинга, 2000. 203 с.

10. Пойда–Носик Н. Н. Дослідження теоретичних аспектів сутності фінансова безпека. Вісник Донецького національного університету. Сер. В : Економіка і право. 2011. Вип. 2. С. 164–170.

11. Толковый словарь Владимира Даля. URL: <http://slovardalja.net/word.php?wordid=37673>

12. Толковый словарь / [авт. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю.]. URL: <http://www.ozhegov-shvedova.ru/19-741515/СИСТЕМА>

References

1. Karayim, M. M., Martyniv, V. V., Shtanhret, A. M. (2016), Antykryzovi tekhnolohiyi v upravlinni ekonomichnoyu bezpekoyu pidpryemstva [Anticrisis technologies in the management of economic security of the enterprise]. Ukr. akad. druzarstva, L'viv, [in Ukrainian].
2. Baranovs'kyj, O. I. (1999), Finansova bezpeka [Financial security], Feniks, Kyiv, [in Ukrainian].
3. Bertalanfi, L. (1969), Obshhaja teorija sistem: kriticheskij obzor [General Systems Theory: A Critical Review], Progres, Moskva, Rossijskaja Federacija [in Russian].
4. Blank, I. A. (1999), Finansovyj menedzhment [Financial management], MP «ITEM ltd», SP «ADEF – Ukraina», Kyiv, [in Ukrainian].
5. Van'kovy'ch, D. (1999), Rol' finansovoyi bezpeky' pidpryemstva v upravlinni jogo finansovy'my' resursamy' [The role of financial security of an enterprise in the management of its financial resources], Aktual'ni problemy' ekonomiky' perexidnogo period. 1999, Vol. 4: 131–135 [in Ukrainian].
6. Busel, V. T. (2003), Vely'kyj tлумачnyj slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy' [Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language], VTF «Perun», Kyiv, [in Ukrainian].
7. Kuznyetsova, M. S. (2018), Diyal'nist' sub'yektiv hospodaryuvannya [Activity of economic entities], Derzhavna sluzhba staty'sty'ky', Kyiv, [in Ukrainian].
8. Orty'ns'kyj, V. L., Kernyc'z'kyj, I. S., Zhy'vko, Z. B. (2009), Ekonomichna bezpeka pidpryemstv, organizacij ta ustanov [Economic security of enterprises, organizations and institutions], Pravova yednist', Kyiv, [in Ukrainian].
9. Kovalev, A. I., Privalov V. P. (2000), Analiz finansovogo sostojanija predprijatija [Analysis of the

financial condition of the company], Centr ekonomiki i marketinga, Moskva, Rossijskaja Federacija [in Russian].

10. Pojda–Nosy'k, N. N. (2011), Doslidzhennya teorety'chny'x aspektiv sutnosti finansova bezpeka [Investigation of theoretical aspects of the essence of financial security], Visnyk Donecz'kogo nacional'nogo universy'tetu. Ser. V : Ekonomika i pravo. 2011, Vol. 2: 164–170 [in Ukrainian].

11. Tolkovyj slovar' Vladimira Dalja [Explanatory Dictionary of Vladimir Dahl] / URL: <http://slovardalja.net/word.php?wordid=37673>

12. Ozhegov, S. I., Shvedova, N. Ju, Tolkovyj slovar' [Explanatory dictionary] / URL: <http://www.ozhegov-shvedova.ru/19-741515/СИСТЕМА>

Дані про автора

Мельник Степан Іванович,

кандидат економічних наук, доцент, заступник декана факультету №2, Львівський державний університет внутрішніх справ

e-mail: melnyk_stepan@ukr.net

Данные об авторе

Мельник Степан Иванович,

кандидат экономических наук, доцент, заместитель декана факультета №2, Львовский государственный университет внутренних дел

e-mail: melnyk_stepan@ukr.net

Data about the author

Stepan Melnyk,

Ph.D., associate professor Lviv State University of Internal Affairs

e-mail: melnyk_stepan@ukr.net

УДК 338.48:339.137.2

DOI: 10.5281/zenodo.2678065

ЧОБАЛЬ Л.Ю.,
ТОРОНИЙ Л.І.

Теоретичні аспекти конкурентної стійкості підприємств туристичного бізнесу

Предметом дослідження є теоретичні засади конкурентостійкості туристичних підприємств.

Мета дослідження. Уточнити поняття «конкурентостійкість» шляхом виокремлення його сутнісних характеристик.

Методи дослідження. У роботі використані діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу і синтезу, порівняльний метод, метод узагальнення даних.

Результати роботи. У статті виокремлено сутнісні характеристики поняття конкурентостійкості. Окреслено складові конкурентного розвитку, а саме: «конкурентна перевага – конкурентоздатність – конкурентоспроможність».

Висновки. Вивчення категорій–складових конкурентного розвитку «конкурентна перевага – конкурентоздатність – конкурентоспроможність» дозволяє з'ясувати його гомогенність (однорідність за своєю сутністю), складові якого вибудовують певну ієрархію: від формування (конкурентоздатність), його реалізації (конкурентоспроможності) до можливості утримання досягнутих результатів (конкурентостійкості). Конкурентостійкість підприємства за своєю суттю характеризує здатність підприємства ефективно функціонувати впродовж тривалого часу в умовах жорсткої конкурентної боротьби під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища як негативних, так і позитивних. Конкурентостійкість підприємства необхідно розглядати, враховуючи особливості, сфери та галузі його функціонування.

Ключові слова: підприємці, споживачі, ринок, товари, послуги, попит, пропозиції, прибутковість, конкурентостійкість.

ЧОБАЛЬ Л.Ю.,
ТОРОНИЙ Л.І.

Теоретические аспекты конкурентной устойчивости предприятий туристического бизнеса

Предметом исследования являются теоретические основы конкурентоустойчивости туристических предприятий.